

MÓRA F E R E N C

ÍRTA: HERCZEG FERENC

Ha majd visszajön a gólya és a fecske a szegedi tanyákra, ha a friss szántás fölött megint édesen szól a pacsirtaének, akkor fekete üresség 'fog taton - gani a tavaszi kép ragyogásában. Hiányozni fog az alföldi természet szín- és hangjátékának legáhitatosabb és legbenfentesebb közönsége.

Szegedet gyors egymásutánban kétszer sújtotta szíven a Kaszás: nemrégiben leterítette Nyilassyt, a képirót, most pedig elszólította Mórát, a költőt. Tömörkény óta kettőjüknek művészetében tükröződött Szeged lelkének sajátos bája.

Ha szegedi költőnek mondom Móra Ferencet, azzal nem akarom korlátok közé [szorítani művészetének láthatárát. Hiszen az ő fantáziája messzire túlszárnyalt a homokhatáron és belerepült az emberiség magas régióiba. Az ő művészete azonban nemcsak minden ízében magyar, hanem tudatosan, kérkedően vidéki. Szegedi, sőt tanyai.

Homoki palánta volt, akár az akác, de a koronája belenőtt az európai kultúra egébe. Termő erejét a hazai talajból szívta és ami rajta lombosodott és virágzott, azt pazar kedvében lerázta magáról, megint elszórta a szegedi földön.

A humoros lemondása, mellyel a világot és abban önmagát szemlélte; a ráérő ember jóízű elkalandozó beszélő kedve; a gyönyörűség, melyet a népnyelv furfangosan zamatos kiszólásaiban talált; a komoly

és mókás antitézisek keresése; bölcseségének napsütéses fatalizmusa: mindezek ősmagyar törzsből fakadtak.

Volt benne valami a régi táblabírák, vagy — hiszen iparoscsaládból eredt! — a régi céhatyamesterek átható okosságából. (A kettő végre is ugyanaz.) Ebből a szempontból tekintve lelki atyafia volt Mikszáth Kálmánnak és Eötvös Károlynak, akik egy emberöltőn keresztül Budapesten laktak és mindvégig vidékiek maradtak.

Különös és talán szintén faji vonás, hogy lelkének ókonzervatív alkatelemeiből progresszív világnézetet tudott magának szerkeszteni. De a haladás katonája mindig a történelmi múltban portyázott, hun és avar lovasok társaságában; a világpolgár örökké azt kutatta és gyűjtötte, ami a népünket elkülöníteni a többiektől. Mint archeológus olyan remegő áhítattal tárta fel egy-egy népvándorláskori sírdomb titkait, amilyenre csakis a múlt borától mámoros romantikus s képes; és olyan rajongó lelkesedéssel gyűjtötte a magyar népelet szivárványszínű virágait és furcsa bogáncsait, amilyen csak a magyarság szerelmesétől telik.

Akik csak a költői művei után ismerték, azok a méhesében pipázgató urambátyámat láthatták benne. Pedig külsejében és életszokásaiban modern ember volt. „Entellektüel” a gondolkozásában is. De olyan entellektüel, akinek lelke borjúsájú inget és; aranyrojtos nyakkendőt visel.

Néhány nappal a halála előtt, Spengler Oswaldal csatározván, azt mondta, hogy minden tehetséges író

„baloldali”. Azonban a másik fel, Spengler, maga is író, még pedig szélső jobboldali, az ő igazságai pedig lehetnek kétségesek, de a tehetsége nem. Eszembe jutott egy régi jobboldali írónak, Caillylenek mondanása: „Minden harc: egymás meg nem értése.” Lehet, hogy a magyar világnézeti táborok egykori harcikedvét kezdetleges félreértések szították. A szabadságot talán szabadosságnak, az ölelésre tárt kar-t talán kard-nak értelmezték.

De hiszen ma már mindegy! Azok is, akik a jobb jövőt nem annyira a jogok kiterjesztésétől, mint inkább a kötelességek teljesítésétől várják, gyönyörűséggel olvassák Móra írásait és tisztelettel hajolnak meg géniusza előtt. Ez a géniusz a megkapóan szonor hangú költészetével meghódította a Pesti Hírlap olvasóit is.

Utolsó nagy munkája, az Aranykoporsó, — a szerző maga is fatálisnak találta a címét! — bíboros aranyszínű mese keretében elképesztő tudással ismerteti a hanyatló Róma kultúráját. Az adatok káprázatos tömege szinte tudományos művé avatja a cészárok mélabús idilljét. Aki ma lapozgat benne, annak elszorul a szíve, ha arra gondol, mi mindent várhatott volna még a magyar irodalom Mórától, ha a Gondviselés bibliai kort engedélyez neki.

A szegedi köztemetőben fekszik. Díszsírhelyen.

Megérdemelte. De megérdemelt volna egy hatalmas tumuluszt is, künn a széljárta pusztán, ahol tűzokfalkák vonulnak és kabócák muzsikálják át a nyarat.

(*Pesti Hírlap*, 1934 febr. 11.)